

PGF
PGF
PGF

-
- 3** Förord
-
- 5** Partsgemensamt forum 2021
-
- 8** **DIALOG 1.** Tema: Coronapandemins konsekvenser för demokratin
-
- 12** **DIALOG 2.** Tema: Hur att verka för ett öppet debattklimat – insatser mot hot och hat
-
- 15** **DIALOG 3.** Tema: Hur det civila samhället kan stärkas – om olika associationsformer
-
- 20** **DIALOG 4.** Tema: Civilsamhällets roll i samhällskriser
-
- 24** Deltagarnas synpunkter om forumet
-
- 26** Arbetsformer för forumet 2021
-
- 28** Organisationer i forumet 2021
-
- 29** Tidigare teman
-

Förord

DENNA SKRIFT HANDLAR OM Partsgemensamt forum (PGF) 2021. PGF är en plattform för dialog på nationell nivå mellan regeringen och det civila samhällets organisationer och ska bland annat följa upp och utveckla politiken för det civila samhället.

Precis som föregående år har både mötesformerna och samtalen påverkats av coronapandemin. Samtliga PGF-möten har skett digitalt och årets första dialogmöte kretsade kring pandemins konsekvenser för demokratin, där digital delaktighet och inkludering belystes. Här underströks bland annat att krisen har skapat goda strukturer för dialog mellan parterna, och det är av vikt att bibehålla dessa i syfte att arbeta långsiktigt och förebyggande. Under det andra dialogmötet diskuterades vikten av ett öppet debattklimat och vilka insatser mot hot och hat som behövs för att säkerställa detta. PGF är en av flera arenor där man kan pröva och ompröva idéer, en plats för samtal om till exempel bemötandefrågor och ansvaret för debatten i det offentliga rummet. Dessa arenor är viktiga att värna. Det tredje dialogmötet kretsade kring olika associationsformer i civilsamhället – vilka former för organisering som behövs och vad en demokratisk uppbyggnad har för betydelse. Det konstaterades att det inte alltid är den demokratiska uppbyggnaden i sig som är viktig i arbetet med att stärka demokratin. Däremot tjänar den demokratiska uppbyggnaden ofta som en skolning i demokrati. Forumet lyfte också vikten av mer kunskap om civilsamhällets finansiering. Det fjärde och sista dialogmötet tog ett bredare perspektiv på samhällskriser och diskuterade hur civilsamhället kan och vill inkluderas i hanteringen av kriser samt i det förebyggande krisberedskapsarbetet. Parterna konstaterade att de tillsammans kan verka för en dialog kring förebyggande insatser där även tillit som fenomen i krisberedskap bör ses som ett särskilt skyddsvärde. Parterna behöver också respektera varandras roller och uppdrag i gemensamma insatser.

Resultatet av PGF-mötena bygger helt på intresset och engagemanget hos oss som medverkar. Genom att tillsammans utifrån respektive mötestema besvara frågorna om vad parterna kan göra byter vi perspektiv med varandra och kan därmed enklare »spela på varandras bästa fot.«

De insikter och slutsatser som uppkommit i dialogen under PGF har tagits vidare inom Regeringskansliet på olika sätt. Dels genom den interdeparte-

mentala arbetsgruppen för frågor om det civila samhället samt genom dragningar för statssekreterare samt politiskt sakkunniga på Kulturdepartementet. Civilsamhällets organisationer i forumet ansvarar själva för att förankra och ta med frågorna hem till de egna organisationerna.

Syftet med den här skriften är att vara ett stöd till framtida dialoger i PGF men också att sprida kunskaper och erfarenheter till aktörer utanför forumet. Förhoppningen är framförallt att de idéer och förslag som framkommit under året kan bidra till att utveckla villkoren för det civila samhället.

Christine Cars-Ingels, Riksförbundet HjärtLung

Ordförande i Partsgemensamt forum 2021

Carl-Johan Friman, Kulturdepartementet

Vikarierande vice ordförande i Partsgemensamt forum 2021

Partsgemensamt forum 2021

MÅLET FÖR POLITIKEN för det civila samhället är att villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin ska förbättras. Detta ska ske i dialog med det civila samhällets organisationer genom att:

- utveckla det civila samhällets möjligheter att göra människor delaktiga utifrån engagemanget och viljan att påverka den egna livssituationen eller samhället i stort,
- stärka förutsättningarna för det civila samhället att bidra till samhällsutvecklingen och välfärden både som röstbärare och opinionsbildare och med en mångfald verksamheter,
- fördjupa och sprida kunskapen om det civila samhället.

Målet slogs fast av riksdagen i samband med propositionen En politik för det civila samhället (prop. 2009/10:55). I propositionen framgår att politiken ska genomföras i dialog med det civila samhällets organisationer. Det sker bland annat genom partsgemensamt forum.

SYFTET MED PGF

I propositionen *En politik för det civila samhället* (2009/10:55) finns följande utgångspunkter för PGF:s syfte och utformning:

- Dialogen bör behandla generella frågor om det civila samhällets villkor, möjligheter och utveckling samt dess roll i demokratin och för delaktigheten i demokratin.
- Dialogen och samrådet i forumet bör utformas så att relationen mellan parterna är jämbördig och så att initiativ ska kunna tas av båda parter. Civilsamhället bör utse sina egna representanter. Ordförandeskapet bör vara roterande.
- Dialog och samråd bör ske utifrån en dagordning där konkreta frågor tas upp efter förslag från båda parter.
- Mötena ska ha en tydlig uppgift. En sådan uppgift kan vara diskussion om de uppföljningar som görs av politiken och det civila samhällets villkor

och förutsättningar utifrån de sex principer som formulerats. De sex principer som avses är principerna om självständighet och oberoende, dialog, kvalitet, långsiktighet, öppenhet och insyn, samt mångfald.

- Frågorna bör ha en inriktning som utgör ett led i en strategi för framtiden och där det finns möjlighet till reellt inflytande för det civila samhällets organisationer.

Parterna kommer årligen överens om forumets arbetsformer, som tecknas ned i en arbetsordning, där uppdraget förtydligats i följande punkter:

- Syftet är att ha en dialog om uppföljningen av politiken. I forumet finns utrymme för att lyfta erfarenheter och kunskaper, tydliggöra parternas roller och förutsättningar, men inte att fatta beslut.
- De frågor PGF kan fatta beslut om rör dialoger och arbetsformer inom ramen för denna arbetsordning. Beslut tas då i konsensus mellan de två parterna i forumet.
- Generella frågor av lokal eller regional karaktär kan lyftas i forumet.

TEMA

Eftersom dialogen i forumet ska utformas så att relationen mellan parterna är jämbördig och så att initiativ ska kunna tas av båda parter väljer parterna tillsammans ut de teman som ska diskuteras under året. Årets fyra teman var:

- Coronapandemins konsekvenser för demokratin,
- Att verka för ett öppet debattklimat – insatser mot hot och hat,
- Hur det civila samhället ska stärkas – om olika associationsformer,
- Civilsamhällets roll i samhällskriser.

DELTAGARE/PARTERNA

Regeringen har under olika möten representerats av tjänstemän från Kulturdepartementet, Miljödepartementet, Justitiedepartementet, Arbetsmarknadsdepartementet och Finansdepartementet. Civilsamhällesparten har representerats av 19 organisationer. Även Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor samt Sveriges Kommuner och Regioner har deltagit.

Medverkat under PGF-mötena har även Amanda Lind, kultur- och demokratiminister, Anders Lindell, politisk sakkunnig åt kultur- och demokratiminister Amanda Lind samt Elisabeth Backteman, statssekreterare hos justitieministern Mikael Damberg.

Även representanter från Nysta (Civilsamhällets nystartsgrupp för ett nytt samhällskontrakt), Saronkyrkan i Göteborg, Flamman i Malmö samt Röda korset har medverkat under delar av mötena.

DIALOGERNA

Varje möte förbereds av en planeringsgrupp som består av deltagare i forumet. Planeringsgruppen arbetar fram ett förberedelsematerial samt planerar metod och genomförande för mötet.

DIALOG 1.

Tema: Coronapandemins konsekvenser för demokratin

PGF-MÖTET DEN 30 MARS inleddes med ett samtal med statssekreterare Elisabeth Backteman från Justitiedepartementet kring insatser för att lindra pandemins konsekvenser på civilsamhället, civilsamhällets som en bärande del av demokratin samt parternas samverkan kring en inkluderande digitalisering. Därefter fördes även ett samtal med representanter från Nystas team »Det demokratiska utrymmet« samt »Digitalisering och AI«. Där diskuterades frågor kring pandemins lång- och kortsiktiga konsekvenser på demokratin samt digitaliseringens snabba framväxt.

Detta följdes av gruppdiskussioner.

Den första frågeställningen att diskuteras var *»Hur säkerställer vi att offentlig sektor ser de behov som digitaliseringen skapar och bidrar till att alla ges möjlighet till delaktighet på nätet? Och på vilket sätt kan samverkan mellan parterna bidra till digital delaktighet?«*. Samtliga diskussioner sammanfattades och avslutades med förslag på åtgärder som redovisas nedan.

VAD KAN REGERINGEN GÖRA?

Regeringen kan verka för en ökad kompetens kring de digitala plattformarna. Det krävs kunskap kring bland annat algoritmers påverkan på informationsflödet men också kunskap om hur individer och organisationer bättre skyddar sig mot och motverkar hot och hat på sociala medieplattformar. Området förändras snabbt vilket kräver att kunskapen kontinuerligt uppdateras samt att civilsamhällets villkor i relation till förändringarna följs upp.

Regeringen och det offentliga bör ha en större lyhörighet vad gäller allmänhetens tillgång till teknik och digitala media för att agera mer inkluderande i den pågående digitaliseringen. Regeringen kan tillsätta en utredning för att på lång sikt undersöka hur offentliga lokaler kan bidra till att tillgängliggöra

det digitala, som exempelvis bibliotek. Även vikten av civilsamhällets möjlighet att utnyttja offentliga lokaler lyftes, eftersom behovet av att ses fysiskt kommer att kvarstå i någon form.

Regeringen kan verka för bidrag i olika sammanhang som möjliggör för civilsamhället att kunna tänka mer långsiktigt kring sina insatser och för att skapa bättre förutsägbarhet. Regeringen kan även verka för att stödja folkbildningen som har möjlighet att nå utsatta grupper genom sin verksamhet. Det efterfrågas också att regeringen är lyhörd för pandemins konsekvenser på civilsamhällets möjlighet att kunna vara en demokratiskola och den demokratiska bristen som kan komma att uppstå som en konsekvens av detta.

VAD KAN CIVILSAMHÄLLET GÖRA?

Även civilsamhället kan inhämta och sprida kunskap kring digitala plattformar. Genom den lokala förankringen kan civilsamhället inventera vilken kunskap som saknas. Framförallt lyftes kompetenshöjning hos vuxna om ungas tillvaro på nätet samt kompetenshöjning i allmänhet kring digitala mötesformer och eventuella risker med dessa.

Civilsamhället kan bidra med en stor kraft i återstarten efter pandemin genom sin kapacitet att snabbt ställa om utifrån behov samt tillhandahålla individanpassat stöd. I återstarten kan civilsamhället bidra i balansen mellan det digitala och det fysiska genom att bidra med praktiska förutsättningar för att möjliggöra för allmänheten att delta i det digitala. Detta genom att exempelvis agera folkbildare kring digitala verktyg men även agera proaktivt och föra fram behov i olika dialogforum. I detta ligger också att granska den egna organisationen efter nya hinder för delaktighet när förutsättningarna har förändrats. I frågan om civilsamhällets tillgång till offentliga lokaler kan sektorn själv belysa och uttrycka sina behov.

VAD KAN PARTERNA GÖRA TILLSAMMANS?

Civilsamhället och det offentliga kan gemensamt belysa brister i den digitala utvecklingen samt utforska konkreta lösningar tillsammans. Den information och kunskap som tas fram på olika håll bör delas mellan parterna för att bredda kunskapen i båda sektorer.

Parterna bör ha specifika samtal kring de förändrade förutsättningarna i den digitala omställningen, som hinder för bidragsgrundande kriterier. Viktigt också att bibehålla strukturer för dialog även under perioder utan kris för att kunna tänka långsiktigt och förebyggande.

Den andra frågeställningen som diskuterades var »*Vad är risken med att civilsamhällets medlemsförankring och oberoende utmanas i relation till rollen att vidmakthålla och utveckla demokratin?*«. Frågan grundade sig i pandemins konsekvenser på civilsamhället, i form av inställd verksamhet och uteblivna intäkter. Inställd verksamhet kan på sikt påverka medlemsförankringen vilket ger konsekvenser för civilsamhällets legitimitet och röstbärrroll. Uteblivna intäkter kan i förlängningen göra civilsamhället beroende utav andra intäktskällor vilket kan ge konsekvenser för civilsamhällets oberoende.

VAD KAN REGERINGEN GÖRA?

För civilsamhällets infrastruktur är förutsättningar för fysiska möten en viktig del, även efter pandemin. Där har exempelvis bygdegårdar och studieförbund varit en viktig aktör men som i flera kommuner fått ett halverat stöd. Regeringen kan därför verka för att stödja civilsamhället förutsättningar att mötas fysiskt. Utöver detta kan regeringen verka för att upprätthålla civilsamhällets infrastruktur via riktade insatser men också via medel som exempelvis Allmänna arvsfonden och Strukturfonderna. Breddningen från nyskapande till att även stödja utvecklande projekt från Allmänna arvsfonden välkomnas men man efterfrågar även en generell breddning av målgrupper i bidragskriterierna. Risken för medlemstapp i civilsamhället under pandemin har minskat genom möjligheten att välja annat bidragsgrundande år vid statsbidraget från MUCF. Det är viktigt att det sker även i kommuner och regioner.

Regeringen kan fortsätta att föra dialog med civilsamhället genom PGF och liknande forum. Dialogen mellan parterna ses som särskilt viktigt för att säkerställa en långsiktig demokrati i förhållande till digitaliseringen, eftersom digitaliseringen med all säkerhet är här för att stanna. Här kan regeringen också verka för ekonomiskt stöd till organisationer i syfte att säkerställa demokratiska värden i den digitala omställningen.

VAD KAN CIVILSAMHÄLLET GÖRA?

I fråga om medlemsförankring kan civilsamhället själva se till den egna demokratiska strukturen och synliggöra denna. Här kan organisationen tillsätta resurser för att genomföra ett tidigt inkluderande arbete på ett transparent sätt. Civilsamhället kan också agera för att uppmärksamma sektorns insatser för att synliggöra det arbete som redan görs.

VAD KAN PARTERNA GÖRA TILLSAMMANS?

Som nämnts tidigare så kan dialog mellan parterna erbjuda kunskaps- och erfarenhetsutbyte där det finns möjlighet att belysa olika behov. Här är det dock viktigt att parterna tillsammans säkerställer bredden och mångfalden i dialogen, samt visar tillit och förståelse för varandras respektive roller.

Parterna kan tillsammans verka för att samverka mellan parterna underlättas. Det nämndes att Idéburet offentligt partnerskap (IOP) ibland kan vara svåra att fullfölja då regelverket kring detta är otydligt. Här skulle ett utvecklat kunskapsunderlag vara till nytta. I förhållande till regionala och lokala överenskommelser utgör SKR en stödstruktur för att skapa förutsättningar för långsiktig och strukturell samverkan. Däremot saknas en stödstruktur för civilsamhället då SKR enbart stöttar sina medlemmar.

Den tredje och sista frågeställningen som diskuterades var »Hur kan parterna hantera riskerna med att en fråga tar över det offentliga samtalet?«.

VAD KAN REGERINGEN GÖRA?

Regeringen bör inte glömma barnperspektivet i konsekvensen för alla beslut som tas kopplat till pandemin. Här bör och kan regeringen be om hjälp att identifiera perspektivet, genom bland annat civilsamhället. Det är också av vikt att regeringen inte glömmer att säkerställa digital delaktighet och undersöker hur personer som saknar rätt infrastruktur ska kunna delta, särskilt barn.

Det är av vikt att löpande dialoger, likt PGF, förankras inom regeringskansliet och myndigheter för att motverka att omsättningen av tjänstepersoner påverkar det organisatoriska minnet. Om befintliga strukturer för dialog används och förankring av kunskapen sker kan civilsamhällets förutsättningar säkerställas över tid samt i krisdrabbade situationer.

VAD KAN CIVILSAMHÄLLET GÖRA?

Trots de påfrestningar som pandemin fört med sig behöver civilsamhället fortsätta att driva sina kärnfrågor och säkerställa sin röstbärfunktion. Civilsamhällets insatser har ett stort värde och det bidrar också till ett tillitskapital som är en stor tillgång under kriser. Detta bör civilsamhället bli bättre på att kommunicera – både sitt värde men också sin funktion under kris och i samhället i stort.

DIALOG 2.

Tema: Hur att verka för ett öppet debattklimat – insatser mot hot och hat

MÖTET DEN 9 JUNI inleddes med ett samtal med Kultur- och demokrati-minister Amanda Lind. Frågorna utgick ifrån ministerns syn på hur hot och hat drabbar aktörer inom civilsamhället och vad regeringen gör för att motverka konsekvenserna av hotet och hatet. Detta följdes av ett samtal med en representant för #jagärhär som redovisade för nätverkets arbete med att bemöta hot och hat på nätet samt de lärdomar som detta medfört.

Detta följdes av gruppdiskussioner kring två olika frågeställningar.

Den första frågan handlade om kunskapen kring området och vilka kunskapsluckor som fortfarande finns. Frågan som ställdes var »*Vad mer behöver det offentliga och civila samhället veta, vilka frågor är ännu inte ställda, vilken kunskap saknas på kort och på längre sikt?*«. Samtliga diskussioner sammanfattades och avslutades med förslag på åtgärder som redovisas nedan.

VAD KAN REGERINGEN GÖRA?

Det krävs en generell kunskapshöjning kring varför och i vilken omfattning hotet och hatet sker samt vem som utsätts och utsätter. Hot och hat leder till att de som blir utsatta inte vågar prata och därmed blir en osynliggjord grupp. Därför lyftes också frågor kring de anmälningar som görs vid dessa tillfällen, vilka som är mer benägna att anmäla händelser och vad dessa anmälningar leder till. Regeringen kan därför bidra till en kunskapshöjning kring vilka som utsätts för hot och hat och därmed tystas, samt förtydliga hur anmälningar från utsatta omhändertas och bidrar till arbetet mot hot och hat.

Det handlar också om att skapa kompetens i frågor om digital verksamhet och att göra omvärldsanalyser kring detta. Detta kan det offentliga verka för genom bidrag till det civila samhället i syfte att ta fram kunskap och stärka

den kompetensen. Det är även viktigt att föra dialog med de sociala plattformsföretagen, eftersom de är ägare till dessa plattformar.

De befintliga regleringar som behandlar delar av problematiken med hat och hot på nätet behöver klargöras och förtydligas, där kan det offentliga göra mer. Det offentliga uppmanas också att vara snabb med att ta del av och följa den forskning och utveckling som sker på området.

VAD KAN CIVILSAMHÄLLET GÖRA?

För att öka kompetensen kan civilsamhället uppmärksamma och sprida information om frågan samt kunskap om de privata plattformarna. Civilsamhället kan även utveckla och sprida källkritiska verktyg. Här skulle särskilt folkbildningen kunna spela en viktig roll. De föreläsningar kring hot och hat som sker på skolorna skulle vara bra att sprida till andra delar av samhället, exempelvis genom seniorföreningar.

Det finns mycket kompetens inom civilsamhället och här kan civilsamhället hjälpa varandra att identifiera samverkansmöjligheter och dela erfarenheter.

VAD KAN PARTERNA GÖRA TILLSAMMANS?

Det behövs ett etiskt samtal kring gräskalan mellan meningsutbyte och hot och hat. I det behövs också insatser kring språk och begrepp för att öka förståelsen kring vad som är acceptabelt och inte. Frågan behöver också belysas och diskuteras i sammanhang där unga befinner sig. Här kan parterna göra gemensamma insatser, men också var och en för sig. Ett förslag som också framkom var även att ta fram kriterier för en »Nätcertifiering« i likhet med HBTQ-certifiering, kring särskilda spelregler på nätet.

Den andra frågan som diskuterades handlade om bemötande av hotet och hatet i direkta situationer men också hur man kan agera förebyggande. Frågan som diskuterades var »Hur ska vi bemöta hot och hat på kort och lång sikt, och samtidigt verka för goda villkor för det civila samhället som en central del i demokrati?«

VAD KAN REGERINGEN GÖRA?

Bemötandet av hot och hat är starkt kopplat till kunskapen om problemet, eftersom vi först är i behov av kunskap för att sedan kunna ge rätt handledning. Det gäller både handledning i hur hotet och hatet kan bemötas men

också hur att skydda sig ifrån det. Det finns en brist på kunskap hos både det offentliga och hos det civila samhället kring algoritmer, hur dessa påverkar den information man får på nätet och hur man kan använda sig av algoritmer, men också hur man bättre kan skydda sig mot och motverka hot och hat på sociala medieplattformar. Här behöver kunskapen hos det offentliga öka och det civila samhället behöver stöd för att öka sin kunskap och kapacitet. Denna kunskaphöjning behöver vara kontinuerlig.

I arbetet med att bemöta hot och hat är det viktigt att främja åsiktsutbyte genom att säkerställa forum för den medborgerliga dialogen. Det är också av vikt att stärka partnerskapet mellan föreningslivet och skolan. Det skulle exempelvis ske genom att införa samtal om föreningslivet på plats i skolorna.

VAD KAN CIVILSAMHÄLLET GÖRA?

För att bemöta hot och hat som riktas mot civilsamhället är det viktigt att ha interna värdegrunder och därmed tydliga ramar att utgå ifrån i frågan om hot och hat. Ramar skapar trygghet i bemötandet av hot och hat och stärker möjligheten att hantera situationen.

Det behövs även ett uppsamlade forum för bemötandefrågor inom civilsamhället, för att skapa ett rum för organisationer som kanske inte är anslutna till någon paraplyorganisation, eller liknande sammanhang, men som behöver ha ett sammanhang att vända sig till med dessa frågor.

VAD KAN PARTERNA GÖRA TILLSAMMANS?

Deltagarna pratade om det viktiga i att inte utesluta vissa ur samtalet för att få förståelse för olika perspektiv och för att inte öka polariseringen. Det gäller att hitta metoder för att bemöta de som inte är redo att utmana sina egna åsikter och inkludera dem i våra samtal. Alla har ett ansvar för det offentliga rummet.

Forum likt PGF är arenor för att pröva och ompröva idéer. Just PGF är också ett forum för bemötandefrågor för civilsamhället generellt, dit mindre föreningar kan vända sig för kunskap i dessa frågor. Dessa arenor är därför viktiga att värna.

Den generella kunskaphöjningen kring hot och hat skulle kunna ske på olika sätt. Dels kan det offentliga kroka arm med civilsamhället, dels kan båda parter ta del av den befintliga kompetens som finns, för att gemensamt bidra till att öka kapaciteten hos det civila samhället. Detta till exempel genom att ta fram metodmaterial och digitala uppförandekoder. ✕

DIALOG 3.

Tema: Hur det civila samhället kan stärkas – om olika associationsformer

MÖTET DEN 23 SEPTEMBER inleddes med ett gemensamt samtal med Ulrika Stuart Hamilton, generalsekreterare för Famna och en av initiativtagarna till Nysta, tillsammans med Anders Lindell, politisk sakkunnig hos Kultur- och demokratiminister Amanda Lind. Samtalet utgick ifrån samma frågeställningar som skulle behandlas under mötet där en av frågorna kretsade kring stöd inom civilsamhällespolitiken som särskilt stödjer demokratisk uppbyggnad. Lindell konstaterade att stiftelser må sakna en demokratisk uppbyggnad men att de trots allt bidrar till samhället utifrån demokratiska värden. Däremot är det viktigt att slå vakt om den demokratiska uppbyggnaden av flera anledningar, däribland civilsamhällets roll som demokratiskola samt röstbärare. Därför är det rimligt att det finns bidrag som särskilt stödjer denna struktur. Den följande diskussionen bland deltagarna utgick ifrån tre frågeställningar.

Den första frågan som diskuterades var »Varför är det viktigt att det finns olika former för organisering? Vilka former tror vi kommer att behövas framöver för att människor ska vilja engagera sig i det civila samhället?«. Samtliga diskussioner sammanfattades och avslutades med förslag på åtgärder som redovisas nedan.

VAD KAN REGERINGEN GÖRA?

Syftet och idén måste få avgöra vilken typ av form som krävs och frågans art kommer alltid att styra formen av organisering. Aktörer i civilsamhället har även olika roller och funktioner, därför behöver det finnas utrymme för olika former och det finns ett värde i sig med en mångfald och variation som passar för olika typer av engagemang. Lösare former för engagemang har låga trösklar. Dessa behövs för att fånga upp engagemanget i ett tidigt stadie. Men

det behövs en diskussion kring hur de formerna inkluderas i de befintliga samtalen. Det finns befintliga forum för det traditionella civilsamhället att mötas och komma till tals i, så som exempelvis PGF. Regeringen kan också verka för att inkludera även lösare former för engagemang i samtalen.

När ett lösare engagemang formas om och ska omvandlas till mer traditionella strukturer, så som det traditionella civilsamhället är format, kan trösklarna behöva sänkas. Där har studieförbunden en framträdande roll eftersom de ofta är i kontakt med det lösa och begynnande engagemanget samt är en skola in i de mer strukturerade formerna för engagemang. Den funktionen försvagas när många studieförbund nu blivit av med eller fått minskade medel på flera håll lokalt i landet. Regeringen kan därför verka för att möjliggöra studieförbundens skolande roll i traditionella organisationsstrukturer för att tillvarata och bibehålla det tidiga och ostrukturerade engagemanget.

Regeringen kan arbeta för att möjliggöra engagemanget i olika former, framförallt hos den yngre generationen som uppger en vilja att engagera sig men som inte hittar tid och resurser till detta.

VAD KAN CIVILSAMHÄLLET GÖRA?

Civilsamhället kan även själva arbeta för att sänka trösklarna in till de traditionella organiseringsformerna för att fånga upp potentiellt engagemang, som till en början har en mer lös sammansättning. Civilsamhället kan också arbeta för att tillvarata redan befintligt engagemang genom att se över möjlighet till ersättning för engagemang inom den egna organisationen.

Den andra frågan som diskuterades var *»Vilken betydelse har demokratisk uppbyggnad av organisationer (och hur resonerar aktörer som väljer andra former än föreningsformen)? Vilken betydelse har formen för relationen till det offentliga?»*.

VAD KAN REGERINGEN GÖRA?

Det finns en diskussion kring den demokratiska uppbyggnaden framförallt när det handlar om att komma till tals och vem som bjuds in eftersom det ses som att organisationsformen kan ha påverkan på legitimiteten. Det kan ses som ett problem att bjuda in lösa nätverk till olika dialoger och samtal eftersom dessa inte har samma hierarkiska struktur med tydliga företrädare. Det finns därmed inte samma mandat att representera sina medlemmar och därmed inte heller samma möjligheter till ansvarsutkrävande. Däremot nämndes att många av de engagerade i dessa lösare nätverk ofta har bakgrund i det tra-

ditionella föreningslivet och därmed har den demokratiska skolningen med sig, även om den inte syns i strukturen för organisationen de representerar. Likt tidigare poängterades därför att regeringen kan utvärdera de befintliga formerna för samtal och inte förutsätta att det bara är formen som är viktig för inbjudan till samtal och dialoger – sakfrågan är minst lika viktig.

Civilsamhället är stort och mångfacetterat och därmed svårt att beskriva. Statistikmyndigheten SCB är en viktig institution som fyller ett syfte i att beskriva sektorn, men dess instrument för detta är i dagsläget dessvärre bristfälligt. Detta skulle kunna förbättras för att tydligare belysa civilsamhällets bidrag till de demokratiska värdena.

VAD KAN CIVILSAMHÄLLET GÖRA?

Deltagarna diskuterade också anledningar till att vissa väljer andra former för organisering än föreningsformen och kom fram till att lösare former för organisering kan innebära mindre tid investerad. Vad gäller relationen till det offentliga så finns det de som inte vill ta del av offentliga medel av olika anledningar, bland annat eftersom det medför ett krav på transparens, vilket i sin tur kräver tid. Då kan andra associationsformer vara bättre lämpade än föreningsformen. Det finns många olika skäl till valet av organiseringsform och aktörer inom civilsamhället bör titta inåt mot den egna organisationen och sätta ord på varför man valt en särskild form för sitt engagemang. Det är viktigt att utvärdera det valet så att det blir mer medvetet. I detta kan civilsamhället ha ett gemensamt samtal för att dela erfarenheter med varandra och ge nya perspektiv.

Civilsamhället behöver också dela kunskap kring hur att nå intäkter som inte är offentliga bidrag. Detta för att underlätta perioder med exempelvis sviktande medlemstal där medlemsintäkter sjunker.

VAD KAN PARTERNA GÖRA TILLSAMMANS?

Det konstaterades att civilsamhällets demokratiska arbete är något som är positivt för samhället i stort och för tilliten till varandra. Det är inte alltid den demokratiska uppbyggnaden i sig som behövs för att vara delaktig i arbetet med att stärka demokratin. Däremot kan den demokratiska uppbyggnaden ha ett värde i sig som en skolning i hur samhället är uppbyggt och hur det är att vara samhällsmedborgare i Sverige. Därför är det viktigt att det finns möjlighet till skola i att organisera sig på ett demokratiskt sätt. Här kan parterna båda bidra och ett tillvägagångssätt skulle kunna vara att NOD får i uppdrag att vara ett stöd.

Den tredje och sista frågan som diskuterades var »*Vilken betydelse har olika former för möjligheten att få stöd och bidrag från samhället? Är/ska bidragen vara formerande/normerande för hur civilsamhället organiserar sig?*«.

VAD KAN REGERINGEN GÖRA?

Det finns olika aspekter kring möjligheten att söka medel i förhållande till demokratisk uppbyggnad som inte är helt enkla att förena. En aspekt handlar om att främst se till effekten av den verksamhet som bidragen finansierar, oavsett associationsform och uppbyggnad. Projektbidrag är här en form av medel som baseras på och ser till effekter. En annan aspekt är det värde den demokratiska uppbyggnaden i sig har för att bygga ett demokratiskt samhälle och att det är rimligt att det finns bidrag med detta som kriterium. Organisationsbidrag är en sådan form av bidrag. Just dessa medel är avsedda att uppmuntra en demokratisk skolning där en demokratisk uppbyggnad därför är väsentlig. Oavsett så vilar det offentliga stöd och bidrag på principer som ger möjlighet till transparens och ansvarsutkrävande och dessa principer har stort värde. Däremot är det av vikt att se kritiskt på och ifrågasätta normer kring bidragskriterier så att dessa inte kvarlever för att det helt enkelt »alltid varit så«. Därför kan regeringen främja en aktiv dialog kring bidragskriterierna och dess normering av organisationsformer för att säkerställa att de principer som kriterierna vilar på fortfarande är aktuella och tillför värde.

Det är också en svår balansgång mellan kraven för att säkerställa vissa principer och kapaciteten hos föreningar. Detta eftersom kraven på kvalitet kan bli övermäktiga beroende på föreningens storlek. Att söka bidrag har blivit allt mer professionaliserat och många organisationer har en särskild tillsatt roll för just detta. Det bör därför finnas en balans mellan kraven på kvalitet och föreningens storlek eftersom en mindre förening också ofta har en mindre kapacitet i relation till exempelvis bidragsansökningar. Detta för att motverka att mindre föreningar får mindre tillgång till bidragen.

VAD KAN CIVILSAMHÄLLET GÖRA?

Som nämns ovan är det av vikt att föra ett samtal kring bidragskriterierna för att säkerställa att dess principer tillför värde. Därför bör civilsamhället vara en aktiv remissinstans i utredningar som rör civilsamhällets villkor i relation till bidragsgivning.

VAD KAN PARTERNA GÖRA TILLSAMMANS?

Båda parter kan vara aktiva på sitt håll i relation till demokrativillkorsutredningen, där regeringen kan driva ett aktivt arbete och där civilsamhället också kan vara en aktiv remissinstans. Dialogen som sker mellan parterna i exempelvis i PGF är också en viktig del i att öka förståelsen för varandras perspektiv och förutsättningar. Den förståelsen är viktig för att värna om organisationernas självständighet och för att motverka bidragssystem som föder konkurrens inom civilsamhället. I detta vore det värdefullt att även undersöka civilsamhällets oberoende i relation till olika inkomstkällor.

DIALOG 4.

Tema: Civilsamhällets roll i samhällskriser

MÖTET DEN 23 NOVEMBER fokuserade på samhällskriser och till skillnad från årets första möte så var syftet denna gång att ha ett bredare perspektiv på kriser än enbart coronapandemin. Därför riktades blicken mot civilsamhällets bidrag i olika kriser samt dess roll i framtida kriser och det förebyggande krisberedskapsarbetet. Mötet inleddes med att presentera tre lokala exempel på civilsamhällets roll i olika typer av kriser. Dessa var Saronkyrkan i Göteborg som redogjorde för kyrkans roll efter explosionen i ett hyreshus i Annedal, Flamman i Malmö som berättade om deras trygghetsskapande arbete i samverkan med andra lokala aktörer i området, samt Röda korsets samordnande roll i frivilliginsatserna under skogsbranden i Ljusdal.

Medverkade under mötet gjorde även Myndigheten för stöd till trossamfund som redogjorde för myndighetens uppdrag och arbete i relation till krisberedskap och samverkan med trossamfundet.

Diskussionen som följde utgick från tre frågeställningar.

Den första frågeställningen var »Hur involveras civilsamhället och hur vill civilsamhället involveras i relation till samverkan med det offentliga i en kris?«. Samtliga diskussioner sammanfattades och avslutades med förslag på åtgärder som redovisas nedan.

VAD KAN REGERINGEN GÖRA?

Till att börja med behövs en gemensam bild av vad en kris är och den definitionen kan regeringen bidra till. När det finns en samsyn kring detta behöver regeringen arbeta med att synliggöra civilsamhällets aktörer och vad dessa kan bidra med i en krissituation. Det gäller särskilt de civilsamhällesaktörer som inte vanligtvis synliggörs under kriser. Detta eftersom det finns en otrolig bredd och mångfald inom civilsamhället där bara ett fåtal aktörer vanligtvis synliggörs i en kris.

Relationen mellan det offentliga och civilsamhälle måste börja innan krisen inträffar och det måste finnas ett gemensamt intresse av den. Detta för att också tillvarata de olika aktörernas unika resurser och roller. Civilsamhällesorganisationerna har möjlighet att vara snabbfotade vid en kris, till skillnad från det offentliga som har mer långsamma strukturer. Den långsamheten kan skapa frustration. En upparbetad relation sedan innan kan dock bidra till en förståelse för varandras logik och funktion. Därför behöver regeringen verka för att, innan krisen inträffar, etablera strukturer för att främja samarbetet mellan det offentliga och civilsamhälle på nationell, regional samt lokal nivå.

VAD KAN CIVILSAMHÄLLET GÖRA?

För att möjliggöra för regeringen att synliggöra civilsamhällesaktörer och dess resurser i en kris behöver civilsamhällets aktörer själva börja med att förtydliga detta. Alltså att de aktörer som vill och har kapacitet att bidra vid en kris också kommunicerar det så att det bli tydligt för de ansvariga myndigheterna.

I allmänhet har civilsamhällets alla aktörer en roll i att motverka ryktes-spridning under kriser som annars kan uppstå.

VAD KAN PARTERNA GÖRA TILLSAMMANS?

Både det offentliga och civilsamhället kan bidra till att synliggöra civilsamhället i relation till krissituationer. Därefter kan parterna tillsammans hitta stabila strukturer för samverkan mellan parterna och framförallt de civilsamhällesaktörer som inte vanligtvis syns i krissituationer. Det kan bidra till ett bredare nätverk och kortare kontaktvägar där ett redan etablerat förtroende mellan aktörerna finns på plats innan krisen inträffar.

Den andra frågan som diskuterades var »*Vilka åtgärder behövs för att ta tillvara civilsamhället när en kris händer? Hur agerar vi vid kris nästa gång utifrån våra erfarenheter?*«.

VAD KAN REGERINGEN GÖRA?

Regeringen kan verka för att hålla strukturer och nätverk för samverkan vid liv även efter att krisinsatserna avslutats. Dels för att upprätthålla kontaktytor men också för att bidra till att förtydliga förväntningar och roller under kommande kriser. Där är det av vikt att det finns en tydlighet kring vart och till vem en civilsamhällesaktör bör vända sig för att skapa kontakt. Det lokala civilsamhället har visat sig särskilt värdefullt i tidigare kriser och har ett

större förtroende bland människor i områden som präglas av en låg tillit till det offentliga. Det offentliga bör då tydligare uppmärksamma detta och se till den resursen som civilsamhället redan har.

Det finns goda regionala exempel på strukturerad samverkan genom överenskommelser mellan regioner och civilsamhället. Den formen att organisera sig på har visats ha ett stort värde, i förlängningen även på den lokala nivån. Genom att ha byggt upp en fungerande infrastruktur för samverkan håller denna funktion även när en kris inträffar. Regeringen kan därför visa på goda exempel på strukturerad samverkan genom överenskommelser och även stödja denna typ av initiativ.

VAD KAN CIVILSAMHÄLLET GÖRA?

Civilsamhället behöver hitta former för att organisera sig i nätverk för att i förlängningen underlätta samverkan med det offentliga. Detta innebär dock att ge upp en del av sin självständighet. Därför måste man på samma sätt från civilsamhällets sida visa respekt för de aktörer som inte vill organisera sig och samverka med det offentliga, eftersom det kan gå i konflikt med andra bärande värden, så som den opinionsbildande funktionen och röstbärrollen.

En del organisationer har det tydligt i sitt uppdrag att bidra med sina resurser i en krissituation, andra har istället behov av stöd för att själva klara sig igenom krisen. Här kan civilsamhället själva bidra till kartläggningen av behov samt vilka resurser som finns att tillgå under en kris.

VAD KAN PARTERNA GÖRA TILLSAMMANS?

Parterna behöver tillsammans bidra till etablerandet av samverkansstrukturer inför en kris, samt arbeta för att tillvarata de kontaktytor som skapats under krisen. Det arbetet kräver ett gemensamt engagemang.

Parterna kan även tillsammans verka för att de samhällsövningar som sker med jämna mellanrum sprids till en bredare del av civilsamhället och att de även genomförs på regional och lokal nivå.

Den tredje frågan var »Hur kan civilsamhällets kompetenser och resurser tillvaratas i det förebyggande arbetet?«.

VAD KAN REGERINGEN GÖRA?

Det offentliga bör tillvarata civilsamhällets lokalkännedom och lokala förankring redan i det förebyggande arbetet, för att inte lägga tid på att samla

kunskap som redan finns. Det arbetet kräver en god dialog och viktigt är att dialogen sker frekvent och att praktiska aspekter som tid och plats bör anpassas till civilsamhällesaktörernas olika förutsättningar att delta. Även ekonomiska incitament bör övervägas för att möjliggöra civilsamhällets deltagande i det förbyggande arbetet. Utvärdering är ett viktigt redskap i det förebyggande arbetet för att förbättra insatserna inför nästa kris. Det finns goda exempel på detta, exempelvis Coronakommissionen. Regeringen kan därför verka för att det offentliga proaktivt omhändertar civilsamhällets kunskap och insikter, samt att det offentliga bidrar med resurser och stöd till civilsamhället för att från sitt håll kunna göra samma typ av utvärdering och konsekvensanalys.

Uppfattningen är att det finns en låg kunskap kring civilsamhället, trots det stora antalet engagerade människor i samhället samt antalet organisationer som finns. Inom skolan finns det sällan fokus på civilsamhället och de statsvetenskapliga utbildningarna nämndes särskilt som bristande i civilsamhällesperspektiv. Regeringen kan därför verka för ett kunskapsbyggande arbetet om civilsamhället i skolor och högre utbildningar, där skolväsendet och högre lärosäten bör involveras.

VAD KAN CIVILSAMHÄLLET GÖRA?

Civilsamhället kan bidra med att lyfta sin egen roll i olika sammanhang. Om utbildningsväsendet ska kunna tydliggöra civilsamhället i sin undervisning bör civilsamhället själva vara tillgängligt för att visa upp vad sektorn är och gör, men också erbjuda exempelvis praktikplatser för de studerande.

Civilsamhället bör även arbeta över organisationsgränserna. Detta för att en organisation inte äger en fråga och för att inkludera mångfalden. Den samlade kompetensen och bredden är en resurs i en kris.

VAD KAN PARTERNA GÖRA TILLSAMMANS?

Tillit till offentliga institutioner är något som utgör ett fundament i samhällsbygget och tillit i sig bör ha ett särskilt skyddsvärde i relation till krisberedskap. Därför kan parterna tillsammans verka för att etablera en dialog kring förebyggande insatser där även tillit som fenomen i krisberedskap bör diskuteras som särskilt skyddsvärt.

Till sist bör parterna respektera varandras roller och logiker samt främja varandras främsta kvaliteter i gemensamma insatser. Det gäller även att förtydliga vilken aktör som har det faktiska mandatet i hanteringen av en kris, för att det inte ska leda till otydlighet eller konflikt.

Deltagarnas synpunkter om forumet

REPRESENTANTERNA I FORUMET har fått möjlighet att utvärdera sina upplevelser i samband med varje möte genom den enkät som skickats ut efter samtliga möten. Svarsfrekvensen på utvärderingarna har varierat mellan 36–66 procent. Den totala svarsfrekvensen för samtliga utvärderingar som skickats ut efter PGF-mötena är 47 procent.

Det utvärderingarna visar är att en majoritet av de svarande verkligen håller med eller i stort sett håller med om att mötet i sin helhet svarade mot syftet med PGF samt att det under mötet fanns utrymme för parterna att tydliggöra sina roller och förutsättningar utifrån det tema som diskuterades.

En majoritet av de svarande menade att de verkligen eller i stort sett håller med om att de frågor som diskuterats varit tydliga, konkreta och relevanta för forumet. Det framkom dock att frågorna ibland varit formulerade på ett sådant sätt att det varit svårt att formulera konkreta förslag. Det uppkom även kommentarer om att frågorna delvis varit för breda och för lika varandra vilket lett till oklarheter och upprepningar.

Gällande påståendet om att arbetsformerna varit lämpliga för forumet menade en majoritet av de svarande att de helt eller i stort sett instämde. Det uppkom dock kommentarer om att diskussionsgrupperna ibland varit för små och att det är svårt att engagera deltagarna i helgrupp under digitala möten. Det ansågs värdefullt att inleda samtalen med att gå igenom vad samtliga deltagare tar med sig in i dialogen samt vad man önskar ta med sig därifrån.

På frågan om möjligheten att komma till tals under mötet menade en majoritet av de svarande att de upplevde eller i stort sett upplevde att de kommit till tals i den utsträckning de önskade. Under denna fråga förekom det kommentarer om att det varit en god ton och att alla deltagare släppts fram i samtalen. Dock konstaterades även vikten av att skapa ett klimat där nya deltagare kan vara bekväma i att framföra sina åsikter och ta plats i samtalen. En framgångsfaktor har varit då det funnits en samtalsledare i varje grupp.

Enligt en majoritet av de svarande har förberedelsematerialet som tagits fram inför mötena varit lagom omfattande och gett en bra grund för att kun-

na delta i mötet, samt att presidiet kallat till och förberett mötet på ett tillfredsställande sätt.

Andra kommentarer som framkommit under året har handlat om vikten av att fortsätta samtalet om formen för PGF för att behovet av dialog mellan parterna ska uppfyllas. Lyftes gjorde även att civilsamhällesrepresentanterna i forumet, liksom regeringskansliets representanter, borde återkoppla hur samtalet tagits vidare i den egna organisationen.

Även en helårsutvärdering har genomförts som hade en svarsfrekvens på 41 procent. I denna framkom att en majoritet av de svarande instämde helt eller i stort sett i påståendena om att PGF uppfyllt sitt syfte under året, att PGF-mötena varit värdefulla för de svarande i deras arbete samt för organisationen de representerar och att arbetssättet med planeringsgrupper varit ett relevant och bra sätt att fördjupa dialogen mellan parterna. På påståendet om att en rimlig arbetsinsats förväntades i planeringsgruppen av den enskilda representanten svarade även här en majoritet att de instämde helt eller i stort sett, men i kommentarerna framkom även åsikter om att en ojämn arbetsfördelning mellan representanterna var vanligt förekommande och att arbetet kräver ett större engagemang.

Arbetsformer för forumet 2021

PARTERNA

De deltagande organisationerna samt regeringens representanter i presidiet utses årligen. Parterna kommer årligen överens om forumets arbetsformer, som tecknas ned i en arbetsordning.

MÖTESFORMERNA

Partsgemensamt forum träffas löpande under året. På det första mötet planeras årets arbete, bland annat genom att anta en arbetsordning och välja teman samt representanter till presidiet. Vid de övriga mötena diskuteras de valda temana. Vid varje möte förs minnesanteckningar. Anteckningarna behandlas och godkänns av forumet efter varje möte. Det är också minnesanteckningarna som ligger till grund för denna skrift. Under 2021 har forumet träffats fem gånger.

PRESIDIUM

Ordförande och vice ordförande utgör presidiet. De har till uppgift att förbereda dagordning och andra frågor som de får i uppdrag att bereda, som rör PGF:s utformning och genomförande. En tjänsteperson från NOD deltar som administrativt stöd. Presidiet svarar för helheten, att processen ska leda till syftet för PGF, samt att koppla dialogen till uppföljningar av politiken.

Presidiet ansvarar för att det gemensamma uppdraget prioriteras framför en enskild parts intresse och för att leda gruppen till beslut angående frågor som rör PGF.

ARBETSSÄTT

Parterna har ett gemensamt ansvar för att bidra till dialogen. Varje dialogmöte förbereds av en planeringsgrupp, i samråd med presidiet. Grupperna består av deltagare från båda parter och tillsammans beskriver de temat, förbereder frågeställningar och tar fram ett förberedelsematerial med läshänvisningar.

Parterna ansvarar även för att förbereda och samordna sig samt för att förankra frågorna i sina organisationer. För civilsamhället sker det genom bland annat förmöten, som är öppna för alla organisationer i det civila samhället. I

regeringskansliet finns en interdepartemental arbetsgrupp för frågor om det civila samhället som samlar departement som har med civilsamhällesfrågor att göra. Gruppen är även referensgrupp för generella frågor om det civila samhället och har en viktig roll i den uppföljning som årligen sker av politiken och redovisas för riksdagen. En regelbunden koppling finns mellan gruppen och PGF och samtliga representanter inbjuds att delta i PGF och tar del av forumets minnesanteckningar och årsskrift.

ADMINISTRATION AV PGF

Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD) har till uppgift att sammankalla och administrera PGF. NOD ansvarar därmed för

- de praktiska arrangemangen av mötena samt att skicka kallelser, utvärderingar och minnesanteckningar, i samråd med presidiet.
- att administrera arbetet i presidiet och erbjuda stöd till planeringsgrupperna.
- att samordna arbetet mellan presidiet och planeringsgrupperna.
- att sprida generell information om PGF och vara produktionsansvarig för den årliga skrift som tas fram.

URVAL AV DET CIVILA SAMHÄLLETS ORGANISATIONER

Civilsamhällets organisationer nominerar sig själva till forumet. Nominerings- och urvalsprocessen sker årligen. En urvalskommitté gör urvalsarbetet och tillämpar då de partsöverenskomna principerna för urvalet och tar fram ett förslag som forumet fattar beslut om. Principerna för urval av organisationer som har ingått i forumet 2021 har varit att:

- Det ska vara en bred och mångfaldig representation från hela det civila samhället, bortsett från politiska parter och ordenssällskap.
- Deltagandet ska bygga på ett intresse och engagemang från organisationerna att medverka.
- Representanterna ska ha kapacitet och kompetens att delta i en dialog på central nivå om generella frågor och kunna avsätta den tid som krävs för medverkan och förberedelser.
- Paraplyorganisationer ska ha en självklar plats i PGF men också andra former av organisering ska ha utrymme.
- En sammansättning över tid som ger både kontinuitet och förnyelse ska eftersträvas.

Organisationer i forumet 2021

UNDER ÅRET HAR 19 organisationer ingått i forumet.

- Civos
- Coompanion Sverige
- ForumCiv
- Föreningen Jag är här
- Giva Sverige
- Ideell kulturallians
- LSU – Sveriges ungdomsorganisationer
- Malmö mot diskriminering
- Mattecentrum
- NÄTVERKET – Idéburen sektor Skåne
- Riksförbundet HjärtLung
- Roma Institutet
- SIOS
- Stiftelsen Friends
- Stiftelsen Läxhjälp
- Svenska e-sportförbundet
- Sveriges buddhistiska gemenskap
- Sveriges kristna råd
- Sverok

Tidigare teman

NEDAN REDOVISAS tidigare teman som har behandlats i PGF mellan 2012–2020. Samtliga årliga skrifter finns att hämta på www.nodsverige.se.

2020

- Arbetsordningen för 2020
- Att tydliggöra civilsamhällets betydelse
- Demokrati och nya former för engagemang

2019

- Krympande utrymme för det civila samhället
- Agenda 2030
- Socialt företagande och social innovation
- Civilsamhällets nya former

2018

- Civilsamhället och arbetet för jämställdhet
- Civilsamhället och insatser för ökad jämlikhet
- Civilsamhället och värdegrunden – demokratibegreppet, fördjupning
- Civilsamhällets särart och konkurrens- och konsumenträtten

2017

- Civilsamhället och tilliten till demokratin
- Civilsamhället och samhällsplaneringen, fördjupning
- Civilsamhället och representativiteten
- Civilsamhället och värdegrunden – demokratibegreppet

2016

- Civilsamhället och integrationen
- Civila samhällets organisationer som arbetsgivare
- Civilsamhället i samhällsplaneringen
- Civilsamhället och det offentligas förvarningssystem

2015

- När det offentliga konkurrerar ut civilsamhället
- Olika förutsättningar för olika typer av organisationer
- Gemensamma verktyg i mötet med olika samhällsutmaningar i Sverige och globalt
- Civilsamhället som demokratibärare i samhället

2014

- Mångfald, inkludering och delaktighet inom civilsamhällets organisationer
- Röstbärrollen och demokratiskt inflytande i parallella processer
- Långsiktiga och alternativa finansieringsmöjligheter för civilsamhället
- Bilden av den ideella sektorn och dess särart samt motiv till särbehandling i förhållande till företag

2013

- Demokrati, nya former av engagemang och civilsamhällets roll som röstbärare
- Civila samhällets särart och kvalitet, idéburet företagande samt administrativa krav
- Former för dialog och samråd samt jämbördighet
- Civilsamhällets kunskap och samverkan med den offentliga sektorn

2012

- Civila samhällets möjligheter att utföra välfärdstjänster
- Organisationers oberoende och självständighet
- Civila samhällets ekonomi: offentlig finansiering, skatter och avdrag samt arbetsgivarfrågor
- Civila samhällets betydelse för delaktighet och mångfald i samhällslivet
- Behovet av ökad kunskap om det civila samhällets villkor och dess betydelse för samhället
- Politiken för det civila samhället – hur ska den genomföras och följas upp?

N·O·D

NATIONELLT ORGAN FÖR DIALOG OCH SAMRÅD MELLAN
REGERINGEN OCH DET CIVILA SAMHÄLLET